

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
KÁNONJOGI POSZTGRADUÁLIS INTÉZET
VALLÁSTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA
KÁNONJOGI PROGRAM

AZ ELIDEGENÍTÉS FOGALMA A KÁNONJOGBAN

PhD tézisek

Készítette: Fügedy Antal Levente

Témavezető: Dr. Kuminetz Géza

Budapest, 2010

I. Az Egyházzól, mióta létezik, többször vélekedtek úgy, hogy egy lelki valóság, amely lelkiségéből, természetfeletti jellegéből kifolyólag láthatatlan. Mint láthatatlan valóság nem rendelkezik, és nem rendelkezhet földi javakkal.

A II. Vatikáni Zsinat azonban, sok neves zsinat előtti és utáni teológussal, határozottan tanítja az Egyház „társaság” (societas) jellegét, kihangsúlyozva a földi társaság és a kegyelmi közösség egységét és elválaszthatatlanságát.

A Katolikus Egyház Katekizmusa pedig a Zsinat másik dokumentumának megfogalmazását teszi magáévá: „Az Egyház sajátja ugyanis, hogy egyszerre emberi és isteni, látható ugyan, de láthatatlan javakban gazdag.”(SC2)

Az Egyháznak, hogy itt a világban megvalósítsa feladatát, szüksége van anyagi javakra. Feladata, missziós feladat: „Menjetez tehát, tegyetez tanítványommá minden népet, kereszteljetez meg öket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok meg öket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektez.”

Az Egyház, mely nemcsak láthatatlan, hanem egyben látható valóság is, missziós küldetését, térben és időben, kezdetektől fogva, elsősorban híveinek felajánlásából származó javak felhasználásával próbálta betölteni. Az anyagi javak rendeltetése azonban, nemcsak a küldetés végrehajtása közben felmerült költségek fedezését szolgálta, hanem idővel, egyre inkább az Egyház szabadságának biztosítását is.

A nemcsak láthatatlan, hanem egyszersmind, látható javakban is gazdag Egyház számára így érthető, hogy kezdetektől fontos volt a vagyonhoz való viszony meghatározása, mert mindig is érezte, hogy, ha nem kellő módon viszonyul hozzájuk, akkor saját feladatának teljesíthetőségét, szabadságát, de nem utolsósorban hitelét vesztheti, mint Krisztus követe, az evangélium hirdetője. Ezért aztán, kezdetektől fogva igyekezett jól körülhatárolni a vagyonnal kapcsolatos viszonyát. Ezek, a kezdetektől megjelenő kisebb nagyobb szabályozások kerültek bele aztán a nagy egyházzjogi gyűjteményekbe, ill. később pontosítva és az adott korhoz igazodva a 17-es, majd a 83-as egyházz törvénykönyvbe.

A CIC 1983 az egyházz vagyonra vonatkozó törvénykezést az V. könyvben hozza. Ez a könyv azonban nagymértékben követi, különösen, ami a tartalmat illeti, a CIC 1917, III. könyv. VI. részében található rendelkezéseket.

Azonban különbség is felfedezhető: Amíg a CIC 1917 az 1495. kánonjában csak három vagyonnal kapcsolatos jogcselekményről beszél: a szerzésről, a birtoklásról (megtartás), és a vagyonnevelésről, addig a CIC 1983, az 1254. k. 1.§ -ban négy jogcselekményt különböztet meg: a szerzést, a birtoklást (megtartást), a vagyonnevelést (adminisztrációt), és az elidegenítést.

Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a CIC 1917 nem ismerte volna az elidegenítést. Ismerte, csak másképpen tekintett rá. Úgy tekintett rá, mint szerződésre, annak egy speciális formájára, amelyet alapvetően az akkori felfogás szerint, szigorúan tilos volt kötni. Ennek megfelelően besorolta „A Szerződésekről” szóló XXIX. cím alá.

A CIC 1983 azonban a fenti megkülönböztetésnek megfelelően külön részben tárgyalja az elidegenítést, mégpedig a: „A szerződésekről, különösen az elidegenítésről” elnevezett III. címszó alatt. Bár megteszi ezt az elkülönítést, az új törvénykönyv is az elidegenítést egy speciális szerződésnek tekinti, ami továbbra is általánosan tiltott, de úgy, hogy ugyanakkor szem előtt tartja az Egyház érdekeit, missziós küldetését, és hitelét.

Bárhova is sorolta be a törvényhozó, és bárhog is szabályozta az idők folyamán a vagyonnal kapcsolatos jogcselekményeket, nem adta meg soha a fogalmuk meghatározását. Dolgozatunk most erre tesz kísérletet, sok előttünk járó szerző nyomán, különösen is az elidegenítést próbálja elemezni, elmélyíteni a róla szóló ismereteket, és megpróbálja körülhatárolni a fogalomnak, mint jogcselekménynek a tartalmát, megadni az elidegenítés új definícióját.

Az Elidegenítés fogalma az Egyház életvitelét, és akár a fellelhető kánonjogi irodalmat is tekintve, első ránézésre, nem tűnik olyan kánonjogi fogalomnak, és jogcselekménynek, amely ne lenne világos, ami kívánna pontosítást, megvilágítást. De ez csak első ránézésre igaz. Ha a témát mélyebben megvizsgáljuk, mind az Egyház életében, mind a kánonjogi irodalomban, hamarosan kitűnik közel sem egy problémamentes, letisztázott, világos fogalomról van szó. A fogalomra vonatkozó meghatározások, megfogalmazások mind a mai napig nem jutottak nyugvópontra. Ezt látszik igazolni, hogy mind a mai napig újabb és újabb cikkek jelennek meg, a témában, más-más szemszögből vizsgálva azt, felvetve a fogalommal kapcsolatos újabb és újabb problémákat. Nagyon sokan, nem ismerik a fogalmat, vagy ha mégis, nem ismerik

annak pontos tartalmát, terjedelmét. Azaz nem világos milyen jogcselekményre ill. jogcselekményekre, vagy anyagiakra vonatkozik pontosan, ugyanis sokakra hatást gyakorol a világi törvény által alkalmazott elidegenítés fogalma, és sok esetben csupán a világi törvénykezésben használt tartalmat vetítik ki az egyházjog által használt elidegenítés fogalmára, amelyek természetesen nem fedik egymást. Csak hogy egy példát említsek a közelmúltból, ami mai napig kihatással van, bizonyos részeken, az Egyház életére: a volt szocialista, kommunista országokban történt államosítások, amelyek által az Egyház nagyon sok ingó és ingatlan javakat elvesztett. Itt felvetődik a kérdés: Vajon ezen helyeken, az államosított javakról való esetleges lemondás, ill. azok más javakra való cseréje elidegenítésnek számít-e, vagy sem? És ki az illetékes adott esetben, hogy ezt a jogcselekményt végrehajtsa?

De sok más, hasonló, helyi egyházakban világszerte előforduló esettel lehet találkozni, különösen ott, ahol az Egyház nem bír állami elismeréssel, vagy csak éppen megtűrt. Azon vidékeken, országokban sem egyértelmű mindig, hogy mi a teendő, ahol az Egyház napról napra, egyre szekularizáltabb közegben találja magát, és intézményei mögül egyszerűen eltűnnek a hívek. Itt a kérdés: el lehet-e adni, vagy bérbe adni az Egyház ingó és ingatlan javait? Ha igen, az milyen tettek minősül, és ki az arra jogilag illetékes?

Ami a kánonjogi irodalmat illeti, szintén találunk kérdéseket az elidegenítés fogalmával kapcsolatban. Így pl. nem egységes az álláspont a szaktekintélyek között az elidegenítés tartalmát illetően, mégpedig azért nem, mert az egyházi jog általi szabályozás, nem definíció, az elidegenítésről a mindennapi szóhasználat szerinti értelmezéstől különböző terjedelemre vonatkozik, amelyet egyesek bele próbálnak venni valamilyen módon a fogalom körébe, mások a fogalmat akarják kitégíteni, mint pl. Schuppe, aki az elidegenítés fogalmát „elidegenítés és a hozzá hasonló cselekmények” –re változtatná, ill. az elidegenítést a rendkívüli vagyonkezelés alkategóriájaként tekinti. Az említett esetekből kifolyólag nyugodt lélekkel elmondható: a téma nem olyan, amely ne kívánna további tanulmányozást. A fogalom nem olyan, mely ne kívánna pontosítást, megvilágítást, körülhatárolást. Azaz nem nevezhetjük olyan kánonjogi témának, még ha nincs is az érdeklődés központjában,

amely nyugvóponton lenne. Ezt támasztják alá a témában napjainkig megjelent cikkek sokasága, vagy éppen ezt a témát tárgyaló könyvek újabb és újabb példányai.

II. Megfigyelhető, hogy különösen a 90-es években, és utána jelentek meg az elidegenítéssel kizárólagosan foglalkozó írások, cikkek vagy könyvek. Általános vagyoni jogi könyvek, kézikönyvek, értekezések ill. cikkek, - amelyek magukban foglalták az elidegenítés témakörét is -, azonban, ha ritkábban is - mint más egyházjogi területen, mint pl. házasság vagy perjog -, folyamatosan jelentek meg, nemcsak az új Kódex hatályba lépése után, hanem az előtt is, és az óta is.

Hogy az elidegenítéssel, úgymond kizárólagosan, miért inkább a 90-es évektől kezdve kezdtek foglalkozni a kánonjogászok, nem lehet pontosan tudni. De valószínűsíthető, hogy a bevezetőben említett helyzetek: államosítás-visszaszolgáltatás-lemondás, szekularizáció által keletkezett vagyoni jogi kérdések és helyzetek, hozták magukkal a téma aktualitását.

Mindegyik mű próbálja az elidegenítést, mint fogalmat elemezni, megvilágítani, a velük kapcsolatos kételyeket, problémákat előhozni, rájuk választ adni, de többnyire elméleti síkon maradnak, az újonnan keletkezett helyzetekre nem, vagy csak kevés kivétellel adnak választ, legfeljebb közvetve, amikor is a fogalmat és az azt magában foglaló cselekményeket igyekeznek definíciókkal, vagy csak egyszerűen körülírással megvilágítani, körülhatárolni, miközben újra és újra a Kódex erre vonatkozó kánonjaira hivatkoznak.

Mindezeket tapasztalva úgy érzem, helye van annak, hogy az elméleti síkról elindulva, az elidegenítés fogalmát átvigyük, egy dolgozat erejéig, az életnek egy-egy fontos és meghatározó helyzetére, így próbálván gyakorlati útmutatást is adni a kompetens egyházi hatóságoknak, személyeknek az ügy kapcsán, a maguk helyén, és helyzetében, úgy, hogy döntésük az Egyház akarata szerinti, az Egyház jelenlegi és jövőbeli céljait szolgálja.

III. Fontos, hogy világosan lássuk, hogy mit foglal magában az elidegenítés, különösen is a kánonjog normái szerint, ugyanis attól függően, hogy mit értünk elidegenítés alatt, az elidegenítési értékhatár, a személyi illetékesség, illetve az ehhez szükséges engedély kérdése is változik.

Tisztázva a fogalom tartalmát, leszünk képesek helyesen dönteni egy adott vagyoni jogi helyzetben, pl. könnyebben el tudjuk dönteni, hogy egy konkrét ügylethez szükség van-e engedélyre, ill. hogy milyen értékhatár felett van erre szükség.

Hogy célunkat elérjük, dolgozatunk elején egy kis kitérőt teszünk a világi vagy polgári jogrendszerek világába is, bele értve a Római jogot, tudva, hogy mint első kiépített jogrendszer, alapjául szolgált az Egyházi és a mai világi jogrendszereknek. Így munkánk folyamán, mondhatni, a különböző jogrendszereket összehasonlító munkát is végzünk, kiélezve azt az elidegenítés fogalmára. Ezzel a módszerrel nyomon követhetjük egyrészt az elidegenítés fogalmának fejlődését, és használatát, másrészt meg tudjuk világítani a különböző jogrendszerekben fellelhető – az elidegenítés fogalmának – hasonlóságait és különbözőségeit, különösen, ami a világi és az egyházi jog fogalmának tartalma között van.

Ha mindezeket a szakaszokat végigjártuk, következhet a Kánonjogon belüli nyomon követése az elidegenítés fogalmának, majd a különböző szerzők, és a jogi normák segítségével való megszerkesztése az elidegenítés (új) definíciójának, ami világos útmutatás, és így segítség akar lenni a jogalkotásban, és főként, a jogalkalmazásban résztvevő, szereplőknek. Hiszen a kánonjog rendeltetése az Egyház közösségének szolgálata, hogy az Egyház életét szabályozva, azt gördülékennyé tegye, hogy az mindinkább eleget tehessen missziós küldetésének. És ez érvényes az anyagiakkal való kapcsolatára is.

Végül mintegy törvényjavaslatként, készítünk egy törvénytervezetet azokra az esetekre, ahol hiányzik a püspöki konferencia hatáskörébe utalt, elidegenítésre vonatkozó részleges törvény. Ilyen esettel állunk szemben, pl. Romániában.

IV. Dolgozatunk által tehát körültekintést végeztünk az elidegenítés fogalmával és szabályozásával kapcsolatos irodalomban és azt vettük észre, hogy a fogalom kapcsán az álláspontok mind a mai napig nem jutottak nyugvópontra. Ezért azt tűztük ki dolgozatunk céljaként, hogy ezen a téren tegyünk egy lépést előre, azaz munkánkkal pontosítsuk tovább, a kánonjogban használt elidegenítés fogalmát. Azaz meghatározzuk, mit foglal magában pontosan a fogalom, hogy így segítsük elő a vagyongazdálkodóknak helyzetük tisztánlátását, hogy világosan lássák milyen esetekben van

kompetenciájuk és mikor nincs. Hogy adott esetben kell-e engedélyt kérniük vagy nem, és hogy kitől kell kérniük az engedélyt. Valamint, azt is célul tűztük ki, hogy tudatosítsuk a vagyonezkezőkben, hogy az ő legfontosabb feladatuk, az Egyház javaival kapcsolatos tevékenységükben, hogy a javakat az Egyház szándéka szerint kezeljék, és hogy garantálják az egyházi javak számára meghatározott sajátos célok szolgálatát.

Ahhoz, hogy ezen tervünk megvalósuljon különböző jogrendeket, és az általuk használt elidegenítés fogalmát, annak tartalmát hasonlítottuk össze, kezdve a Római joggal, a Világi jogon át, az Egyházi jogig. Megfigyelhettük, hogy a különböző jogrendek, más-más tartalommal használják az elidegenítés fogalmát.

A Római Jogban az elidegenítés még kezdetleges formában, és tartalommal található meg. Eleinte csak egyesek, pontosabban a Római polgárok joga volt, és csak a kézzel fogható dolgokra vonatkozott. Később kiterjesztették azon javakra is, amelyeket nem lehetett ugyan kézbe venni, de lehetett jogilag birtokba venni, vagyis az ingatlanokra is. Lényegét tekintve egy adott dolog, tulajdon átruházását jelentette egy másik személyre.

A világi jogban már, az elidegenítésre vonatkozóan, pontosabb tartalommal találkozunk. A világi jog, az elidegenítés alatt az adás-vételt érti, amely révén egy adott tulajdon gazdát cserél, vagy átruházódik egyik személyről, egy másikra.

Aztán elérkeztünk a Kánonjoghoz, és láttuk, hogy ott sem volt mindig egyforma tartalommal bíró a fogalom. Sőt azt láthattuk, hogy az egyházjog nem is igen foglalkozik, különösen az első időkben az elidegenítés tartalmával, inkább arra helyezi a hangsúlyt, hogy védve az Egyház javait és jogait, megtiltsa az elidegenítést, akár úgy is, hogy aki azt mégis végbeviszi, tettét semmisnek tekintse.

Az idő teltével az elidegenítési tilalom enyhült, és akkor már elkezdtek foglalkozni a törvények is, azzal, hogy ki, mikor és milyen feltételekkel idegeníthet el javakat. Itt-ott különböző kijelentéseket tettek az elidegenítésről, elősegítve a különböző szerzőknek a fogalom meghatározását. Az első ilyen jelentős szabályozásnak az *Ambitiosae* konstitúció tekinthető, amely fontos szempontokat emelt ki, és tett nyilvánvalóvá: „Ha azonban valaki, a mi ezen tiltásaink ellenére, elidegeníteni merészel bármilyen kiválasztott dolgot vagy javat: elidegenítés, zálog, koncesszió, bérlet, és örökös alárendeltséget eredményező bérleti szerződés által. Kijelentjük, hogy ezen tetteknek nincs hatékonyságot kifejtő erejük...”

A Konstitúcióban először kerültek említésre az elidegenítési tilalommal megjelölt javak: az ingatlan és értékes ingó javak. Aztán ő az, aki először szolgál hasznos jogi pontosítással az elidegenítésre vonatkozóan, amikor is utalást tesz azon cselekménytípusokra, amelyek átruházzák a dolog fölötti tulajdont. Ugyanakkor ezektől megkülönböztet más cselekménytípusokat, amelyek nem eredményezik a javak átruházását, de mert a tulajdonosi jogokat korlátozzák, az elidegenítéssel egyenértékűnek tekinti.

Az CIC 1917 előtti jogszabályok elemzése után, megismerkedtünk a korabeli szerzők definícióival, akik a rendelkezésükre álló jogszabályok alapján próbálták körülhatárolni az elidegenítés fogalmát, de a jogszabályok hatása alatt mégsem a fogalom tartalmának a megvilágítására törekedtek, hanem sokkal inkább az Egyház javainak védelmét célozták meg, erősítve az elidegeníthetlenség elvét. De már fellelhető egy újabb pontosítás náluk, mégpedig az elidegenítés tilalmának tárgyát illetően: ami nem más mint minden értékes ingó és ingatlan vagyon, amely Istennek van szentelve.

Kijelentik, hogy: „azon anyagi javak, amelyek egyszer az Egyház birtokába kerültek, szent jelleget kapnak, és nem lehet többé azoktól az Egyházat megfosztani.”

Összesítve a korabeli jogban, és a kor szerzőinek definícióiban fellelhető információkat, elmondható, hogy a 17-es CIC előtti korban az elidegenítés jelentette: az Egyház értékes ingó és ingatlan javainak eladás, vagy ajándékozás általi átruházását, a javak cseréjét, elzálogosítását, koncesszióját, bérbeadását, és mindazt a szerződést, amely alárendeltséget vagy örökhaszonbérletet eredményezett az Egyház javai fölött, más személy részéről.

Ami a CIC 1917 megjelenését követő időt illeti, elmondható, hogy nem történt nagy változás az elidegenítés fogalmával kapcsolatban. Továbbra is, általánosságban, maradt az elidegeníthetlenségi tilalom. A korabeli szerzők definíciói alapján a következőképpen írható le az elidegenítés: Az elidegenítés szoros értelemben a tulajdon teljességének átruházását jelenti, ami által a közvetlen tulajdon átruházódik; ilyen az ajándékozás, eladás vagy a csere; míg tág értelemben: minden olyan tettet is jelent, amely által a dolog fölötti tulajdonosi jogok egy része, másokra átengedődik, vagy átruházódik, kibővítve a közvetlen tulajdont, ezen értelemben magában foglalja: a zálogot, a speciális jelzálogot, a haszonkölcsönt, örök-haszonbérletet, a bérbeadást,

kiváltképpen 9 év fölött, birtok megváltását vagy egy éves adót. Egyszóval bármely szerződést, amelyben a javak ki vannak téve az elvesztés veszélyének.

Így értünk el a II. Vatikáni Zsinathoz és azt követő CIC 1983 korához, és itt arra az újdonságra lettünk figyelmesek, hogy az Egyház már nem ragaszkodik többé annyira az anyagi javakhoz. Arra törekszik, hogy az anyagi javakat missziós küldetésével tegye összhangba. A javak megszerzését, birtoklását, kezelését, és elidegenítését attól teszi függővé az Egyház, hogy az sajátos céljaival és küldetésével összhangban van-e. Segíti céljai elérésében vagy akadályozza őt? Kijelenti, hogy kész megválni azon anyagi javaktól, amelyek az ő küldetését, hitelét, a lelkek üdvössége érdekében kifejtett munkáját akadályozná, vagy gyengítené.

S bár nem adja meg továbbra sem, sem a Zsinat, sem a CIC 1983 az elidegenítés definícióját, mégis sok új információval szolgálnak számunkra egy definíció megalkotásához. Ilyen fontos információ és újdonság, az állandó vagyon fogalma, valamint a püspöki konferencia által meghatározandó elidegenítési értékhatár. Ezzel egy sajátos kánonjogi tartalmat adnak az elidegenítésnek, amellyel csakis a kánonjogon belül lehet találkozni. Elidegenítés ott kezdődik, ahol az egyházi javak a törvényesen kijelölt állandó vagyonhoz tartoznak és meghaladják a püspöki konferencia által meghatározott, és a Szentszék által jóváhagyott alsó elidegenítési értéket.

V. Ami a definíciót magát illeti, a korabeli szerzők többnyire kettős szinten határozzák meg: szoros és tág értelemben. Szerintük, a szoros értelmezésbe az a tartalom fér bele, amit a világi jog alkalmaz. Míg a tág értelmezésbe mindazon cselekmények, ügyletek, amelyek által a közvetlen tulajdon érintetlensége mellett, egy adott tulajdonosi jog kerül átruházásra, ami módosíthatja, vagy rosszabbíthatja a jogi személy vagyoni jogi helyzetét (1295. k.) És magában foglalja: a cserét, a szolgálat létesítését vagy az adóságét, életjáradék fizetését, a jelzálogot, zálogot, egy jogról, egy örökségről vagy ajándékról való lemondást, a kezességet, stb.

Azonban mindent összevetve el kell mondanunk, hogy sok olyan információ maradt ki a szerzők definícióiból, amelyek hiánya nem teszi lehetővé az elidegenítés fogalmának, az Egyházban használt teljes, és sajátos tartalmát. Ha pedig nem látunk világosan, akkor fenn áll a veszélye annak, hogy tévesen cselekszünk, akár annak kockázatával, hogy tettünkkel, az Egyháznak jelentős kárt okozunk. Ezért került sor

általunk új meghatározás alkotására, amely, ha nem is tökéletes, de az elidegenítés fogalmának tartalmát a maga egészében kívánja bemutatni, hogy segítségére legyen azoknak, akik a jogot a mindennapi életben alkalmazzák.

Az általunk alkotott definíciót végigelemeztük, annak részleteiben, hogy láthassuk annak mind gazdagságát, mind jogi megalapozottságát. Az elemzést követően elmondhatjuk, hogy az új definíció valóban jobb, teljesebb, mert világosabban feltárja az elidegenítés egyházjogi tartalmát, megkülönböztetve azt a világi jogi, egészen más tartalomtól. A következőképpen fogalmaztunk:

Az elidegenítés szoros értelemben az a jogi tett, amely által az érintett javak tulajdonosa (az Egyház), vagy az általa feljogosított személy, a tulajdonában levő, az állandó vagyon részéhez tartozó, de a püspöki konferencia által meghatározott minimális összegérték fölötti, (értékes) ingó vagy ingatlan dolgot, szabad akaratából, átruházza más személyre, eladás, ajándékozás, vagy csere által.

Tág értelemben az elidegenítés jelenti még az állandó vagyon részéhez tartozó, (értékes) ingó vagy ingatlan dolog fölötti, bizonyos tulajdonosi jogoknak az átruházását más személyre, úgy hogy közben a közvetlen tulajdon érintetlen marad. Ide értendő minden olyan tett, cselekmény vagy ügylet is, ami módosíthatja vagy rosszabbíthatja egy egyházi jogi személy vagyoni jogi helyzetét (1295. k.). Különösen, ha az a javak elvesztésének veszélyét hordozza magában. Ide sorolandó általában: bérbeadás, különösen a hosszabb időre vonatkozó bérbeadás, zálog, jelzálog, örökhaszonbérlet, koncesszió, szolgálat létesítése, életjáradék fizetésének kötelezettsége, vagy kezesség vállalása, örökségről vagy ajándékról való lemondás.

Miután új definíciónk megszületett, dolgozatunkban összegyűjtöttük és elmélyítettük az elidegenítésre vonatkozó törvényeket, beleértve a különböző püspöki konferenciák által hozott részleges törvényeket is. Ezt tettük nemcsak azért, hogy az új ismeretek birtokában lássuk, hogy mi a teendő egy-egy esetben, hanem azért is, hogy útmutató irányelveket, ill. törvénytervezetet alkossunk azon országok számára, ahol nem létezik még részleges jog, mert a püspöki konferencia ott még nem alkotott olyat. Ilyen helyzetet vettünk alapul Románia esetében.

A törvénytervezet megalkotásánál, alapul vettük az egyházjogi hagyományt, és a már létező püspökkari konferenciák általi szabályozásokat.

Elmondhatom végezetül, hogy a kitűzött terv sikerült. Dolgozatunk által sok-sok ismeret került előtérbe az elidegenítésre vonatkozóan, akár a fogalmat illetően, akár a jogcselekményt érintő jogszabályokat illetően. Mind régieket, mind újakat összegyűjtöttem, a példabeszédbeli, jó családapa gondosságával. De legfőképpen azért sikerült a terv, mert az összegyűjtött ismeretek alapján új definíciót sikerült alkotnunk, mely által szerintünk, világosabban sikerült körülhatárolni az elidegenítés tartalmát és célját, segítve ezzel annak megértését és fontosságát az Egyház érdekében. Tettük ezt azért, hogy az egyházi vagyonkezelés, és az elidegenítés is, mindenkor a lelkek üdvösségét tartsa szeme előtt, és azt szolgálja, ahogy arra a Megváltó példát és megbízást adott, és amelyet az Egyházi törvénykönyv legfőbb törvényként megfogalmazott.